

ziet, heeft de beslissing genomen, dat de overheid haar opdracht tot rechtshandhaving desnoods met het zwaard niet behoeft te vervullen. . . En verder nog wil het niet in bezit hebben van kernbewapening zeggen, dat de overheid het zwaard uit het handen geeft. (*Het Oorlogsvraagstuk, Kampen 1965*).

Inmiddels is het bekende *Hervormde kernwapenrapport* verschenen (1962), schrijft paus Johannes XXIII *Pacem in Terris* (waarmee Pax Christi onderweg gaat), en blijft de Wereldraad van Kerken hameren op de fatale grensoverschrijding der moderne bewapening (zeer belangrijk op dit punt is de world conference on church and society, Geneve 1966). Maar de Gereformeerden zijn nog geen lid van de Wereldraad.

Middelburg 1965-'66

Met name door de indringende vragen van Ds. W. F. Bolt komt de zaak opnieuw aan de orde. Er zal een nieuw deputaatschap komen om een studie te maken van het oorlogsvraagstuk „zoals dat zich thans aan ons voordoet“.

Hier begint de Gereformeerde Kerk langzaam afstand te doen van een formele behandeling! Men beseft dat de kerken elkaar op dit punt niet mogen tegenspreken, en zoekt voor dit spreken bredere kaders (zo zijn de Gereformeerden bij het IKV gekomen).

Weer duurt het een tijd. De synode van Amsterdam (1967) gaat niet in op de brief van het pas opgerichte Gereformeerde Vredesberaad, waarin een radicaal nee werd gevraagd; omdat deputaten nog studeren. Het Gereformeerde Vredesberaad heeft nooit een officiële status gehad binnen de Gereformeerde Kerken: het was een vriendenclub van mensen die naar een doorbraak streefden in het Gereformeerde denken over oorlog en vrede (o.a. Verkuyyl, O. Jager, J. Wattel, N. Schuman, B. de Gaay Fortman). In 1977 heeft dit beraad voorlopig een punt gezet achter zijn werk. Zij hebben in de Gereformeerde kring veel losgemaakt.

Sneek 1969-'70

Misschien wel de meest leerzame synode, om een inzicht te krijgen in de Gereformeerde problematiek. De deputaten (allen deskundigen op het ge-

bied van theologie, ethiek, volkenrecht, strategie en internationale politiek) komen er niet uit! Zij slagen niet in hun opdracht, om overeenstemming te bereiken over een bijbels verantwoorde ethisch-religieuze visie op het vraagstuk van oorlog en vrede. Men twijfelde zelfs, of men ooit tot een eensluidend advies zou kunnen komen. Van daar slechts een kort interim-rapport van de deputaten. De breekpunten lagen in het bijbelgebruik, de beoordeling van de situatie, en de visie op de (grenzen van de) taak der kerk. Dan gebeurt er iets opmerkelijks.

De commissie die aan de synode over het studierapport van deputaten een advies had moeten geven, gaat een eigen beleid voeren. Na het betreuren van het feit, dat deputaten zowel in de analyse van de situatie als in het aandragen van een coherente bijbelse visie tekort zijn geschoten, legt de commissie de synode een *peilvraag* voor: de ethische norm is, dat nucleaire militaire bewapening moet worden afgewezen. Pas als de synode zich hierover uitspreekt, wil de commissie verder gaan. De synode doet dit niet. Later probeert de commissie, om in elk geval een nee tegen het gebruik van kernwapens eruit te halen. Als echter blijkt dat ook dit voorstel het niet zal halen, levert de commissie haar mandaat in. De synode vraagt het (iets gewijzigde) deputaatschap met een nieuw rapport op de volgende synode te komen.

Dordrecht 1971-'72

Hier komt een nieuw studierapport, waaruit blijkt dat men het eens is, dat er fatale grenzen zijn overschreden, en dat het zinloos is, nog langer van een rechtvaardige oorlog te spreken. Maar men is het niet eens over de vraag: *hoe* kom je van deze wapens af.

Enkele opmerkingen: de bijbelteksten in dit rapport staan in het kader van de stelling dat de Bijbel zich in het algemeen niet tegen structuren richt. Over die stelling kan men strijden. Maar stel dat het waar is, dan nóg is het de vraag, of men daar t.a.v. de verantwoordelijkheid van gelovigen nù *personalistische* conclusies uit kan trekken.

Hier wordt voor het eerst de Gereformeerde pacifist als een volwaardig kerklid erkend. Vóór de oorlog werd tegen pacifisten en CDU-lidmaatschap gewaarschuwd (Middelburg 1933), en werd het pacifisme als ketterij in één adem veroordeeld met het Nazisme (Amsterdam 1936). De uitspraak, dat dienstplicht geboden is, werd na de oorlog herhaald (Amsterdam 1968). Een poging tot erkenning van het pacifisme mislukte zelfs nog op de synode van Sneek 1969-'70.

Een nieuw deputaatschap krijgt de opdracht:

- op het oorlogsvraagstuk verder te studeren (ook met het oog op revolutie en bevrijdingsbewegingen),
- met name in de bijbelse bezinning verder te komen:
 - a) hoe doorbreek je het defaitisme in de gemeente,
 - b) over de eenheid van de mensheid tegenover het nationalisme,